

СИСТЕМА АНАЛІЗУ ТА УЗАГАЛЬНЕННЯ ДОСВІДУ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬК

У статті розглядається актуальна проблема удосконалення контролю за результатами фізичного виховання у військових частинах, пропонуються пропозиції щодо впровадження в практику системи аналізу та узагальнення досвіду організації фізичної підготовки військовослужбовців у Сухопутних військах Збройних Сил України.

Ключові слова: контроль, фізичне виховання, аналіз, управління, фізична підготовка, удосконалення, досвід.

Постановка проблеми. Важливою складовою фізичного виховання є система перевірки та оцінки успішності навчально-виховного процесу і, зокрема, фізичної підготовленості, оскільки вона відзначається прямим і опосередкованим впливом на цей процес та його результати [3, 4, 11, 12, 14].

Контроль є невід'ємним компонентом системи фізичної підготовки, однією з функцій управління нею, важливим елементом її організації. Відповідальна роль у контролі належить начальнику фізичної підготовки і спорту. У відповідності зі статутними обов'язками на нього покладено здійснення контролю за фізичною підготовкою і спортивними заходами в підрозділах та фізичним розвитком особового складу частини [6, 9].

Метою контролю є визначення реальної картини щодо відповідності рівня фізичної підготовленості всіх військовослужбовців тим вимогам і нормативам, що встановлені НФП-09, програмам з фізичної підготовки і тому рівню фізичної підготовленості військовослужбовців, якого вимагає їх військово-професійна діяльність.

Правильно організований контроль дозволяє вивчити та оцінити фактичний стан фізичної підготовки, проаналізувати динаміку його змін за певний проміжок часу, вивчити позитивний досвід навчання та виховання військовослужбовців у процесі фізичної підготовки, виявити недоліки, намітити заходи щодо їх усунення та подальшого підвищення фізичної підготовленості військовослужбовців [1, 2, 5, 7].

Будь-який контроль, у тому числі і контроль фізичної підготовки, обов'язково має поєднуватись з допомогою. Статутним обов'язком начальника фізичної підготовки і спорту є надання допомоги командирам підрозділів в організації всіх видів, заходів з фізичної підготовки і спорту. При здійсненні допомоги він не повинен підміняти командирів, обмежувати їх самостійність. Надавати допомогу необхідно лише у випадку неправильного розуміння командирами питань організації і методики фізичної підготовки. Складність і різноманітність службової діяльності командирів з організації бойової підготовки не завжди дозволяє їм досконало вивчати усі питання теорії фізичної підготовки. Цим обумовлюється необхідність надання їм допомоги з боку спеціаліста фізичної підготовки і

спорту[9, 12, 13]. Контроль фізичної підготовки повинен завершуватись ретельним вивченням й аналізом результатів перевірки, розробленням конкретних заходів, спрямованих на покращання функціонування системи фізичної підготовки та підвищення фізичної підготовленості військовослужбовців [10].

Таким чином, діяльність посадових осіб, відповідальних за організацію і проведення фізичного виховання військовослужбовців підрозділів і частин, є різноманітною і досить напруженою. Вони організують сам процес фізичної підготовки, його матеріально-технічне забезпечення, планування, розроблення методичних матеріалів, здійснення контролю та аналізу поточного стану проведення навчальних занять і спортивно-масових заходів, аналізують результати перевірок і розробляють заходи щодо усунення виявлених недоліків. Тобто відповідальний за фізичну підготовку військовослужбовців частини сам її організовує і сам же контролює її результати.

Мета дослідження. Розробити пропозиції щодо покращення системи контролю та аналізу результатів перевірки стану фізичної підготовки військовослужбовців.

Виклад основного матеріалу. На сьогоднішній день в Сухопутних військах (СВ) та загалом у Збройних Силах (ЗС) України відсутній системний підхід щодо аналізу та впровадження передового досвіду фізичної підготовки (ФП) у практику військового життя. Внаслідок цього, система аналізу та узагальнення досвіду підготовки військ, на наш погляд, в СВ ЗС України функціонує недостатньо ефективно.

В матеріалах досліджень М.Ю. Яковлева, М.А. Ісакова, О.О. Хлопецького та інших [8, 15] надається розроблена ними система аналізу та удосконалення досвіду бойової підготовки СВ ЗС України. На її основі ми пропонуємо ввести аналогічну систему і в розділі фізичної підготовки військ.

Удосконалення та широке впровадження нової системи аналізу та удосконалення досвіду фізичної підготовки (АУДФП) військовослужбовців можливе лише з урахуванням досвіду функціонування відповідних систем у провідних країнах світу, позитивних елементів, які мали місце в радянській армії, а також тих здобутків, що з'явилися в роки незалежності.

Високий рівень ФП досягається:

знанням командирами (начальниками) реального стану рівня ФП у конкретний момент;

своєчасною та конкретною постановкою завдань;

якісним і цілеспрямованим плануванням заходів ФП;

безперервним, гнучким і оперативним керівництвом навчанням;

особистою участю командирів, начальників у плануванні заходів ФП і навчанні підлеглих;

суворим виконанням розпорядку дня, планів і розкладів занять з виключенням зривів і переносів занять, відриву особового складу від навчання;

своєчасною підготовкою та всебічним забезпеченням занять;

правильним вибором форм і методів навчання з використанням рекомендацій військової педагогіки і психології;

прикладним характером і практичною спрямованістю навчання військовослужбовців;

ефективним використанням матеріально-технічної бази, її розвитком, удосконаленням і підтриманням у справному стані;

вмілою організацією та проведенням методичної роботи у військових частинах, постійним пошуком нових форм і методів навчання військовослужбовців;

удосконаленням методичної майстерності керівників занять;

узагальненням і поширенням передового досвіду навчання військовослужбовців;

цілеспрямованою та безперервною виховною роботою і вмілою організацією змагань при проведенні занять;

постійним контролем за ходом ФП та роботою штабів щодо надання допомоги підлеглим;

аналізом досягнутих результатів і підбиттям підсумків [1, 4, 6, 12].

Система АУДФП має бути підсистемою системи ФП і здійснювати значний вплив на її рівень. В цілому вона впливає на всі елементи системи ФП, а її місце функціонування в загальній системі ФП (рис. 1) безпосередньо охоплює елементи організаційної, практичної і методичної підсистем. Так, одні елементи організаційної підсистеми (армійських корпусів (АК), з'єднань, частин та підрозділів) безпосередньо здійснюють аналіз та узагальнюють досвід підготовки інших елементів цієї ж підсистеми (екіпажів, підрозділів, частин та органів управління (штабів), з якими проводиться навчання), і здійснюють вплив за допомогою елементів методичної підсистеми (регламентуючих документів, програм) на елементи практичної підсистеми (підготовку особового складу та злагодження підрозділів).

Запропоновану систему АУДФП військ утворює ряд підсистем (рис. 1):

організаційна; практична; методична; матеріальна; забезпечення заходів АУДФП.

Організаційна підсистема у запропонованій системі АУДФП відіграє важливу роль, адже коли у всіх структурних одиницях по вертикалі не передбачено тих, хто повинен займатись питаннями виключно АУДФП, то мову про якийсь аналіз чи узагальнення досвіду взагалі вести не слід.

Пропонуємо ввести наступні структурні підрозділи, які б займались виключно АУДФП.

Так в управлінні СВ України пропонуємо створити окрему групу АУДФП (збору, аналізу та узагальнення досвіду підготовки військ) в кількості 3 чоловік.

В управлінні бригади (з'єднань, частин безпосереднього підпорядкування Командуванню СВ) – групу АУДФП в кількості 2 чоловік.

У батальйоні (дивізіоні) пропонуємо додатково ввести посаду помічника начальника штабу (ПНШ) з АУДФП позаштатно.

При територіальному управлінні – групу АУДФП в кількості 2 чоловік.

Практична підсистема включає весь комплекс заходів, які здійснюють органи управління та підрозділи АУДФП в плані збору інформації, її обробки (аналізу та узагальнення), а також доведення передового досвіду до всіх підрозділів.

Отримані результати в ході АУДФП повинні знайти своє відображення в програмах, планах ФП, розкладах занять, які разом з наказами, директивами та розпорядженнями формують *методичну* підсистему системи АУДФП.

Велике значення для забезпечення ефективної роботи підрозділів АУДФП відіграє наявність та належне функціонування елементів *матеріальної* підсистеми.

Ці елементи, з одного боку, є засобами для отримання інформації, а з іншого – засобами, за допомогою яких відбувається передача інформації.

Військовослужбовці повинні бути забезпечені всім необхідним обладнанням, мати доступ до Інтернету, отримувати необхідну інформацію від певних структур.

Крім того, на основі результатів узагальненого досвіду доречним було б створення навчальних кінофільмів, які б розкривали та доводили передову методику проведення занять з підрозділами та демонстрували значення фізичної підготовленості військовослужбовців при застосуванні бойової техніки та озброєння.

Функціонування системи АУДФП неможливе без належного матеріально-технічного та фінансового забезпечення, які у своїй сукупності утворюють підсистему *забезпечення* заходів АУДФП. Отже, на наш погляд, тільки з урахуванням всіх вище запропонованих елементів системи АУДФП, можна говорити про її ефективне функціонування.

Функціонування системи АУДФП повинно здійснюватись за рахунок створених структурних підрозділів, на які має бути покладено завдання щодо збору, аналізу та узагальнення інформації по фізичній підготовці військ, вироблення та впровадження рекомендацій, а також контроль за ходом їх реалізації (рис. 2).

Крім того, на відділ АУДФП при Командуванні СВ, доцільно покласти завдання з дослідження існуючих систем організації ФП в провідних країнах світу. На основі цих досліджень, повинні розроблятися рекомендації з метою коригування програм і планів ФП.

Збір інформації здійснюється за допомогою системного контролю, звітів, а також досліджень різних джерел.

Контроль за ходом ФП повинен здійснюватись старшими командирами (начальниками) із залученням підрозділів АУДФП. Він повинен включати перевірку виконання планів і програм ФП, ступінь охоплення особового складу навчанням, перевірку організації і методики проведення занять і навчань, рівня підготовленості керівників занять, особового складу і злагодженості підрозділів. Для здійснення контролю повинні бути вироблені єдині критерії оцінювання.

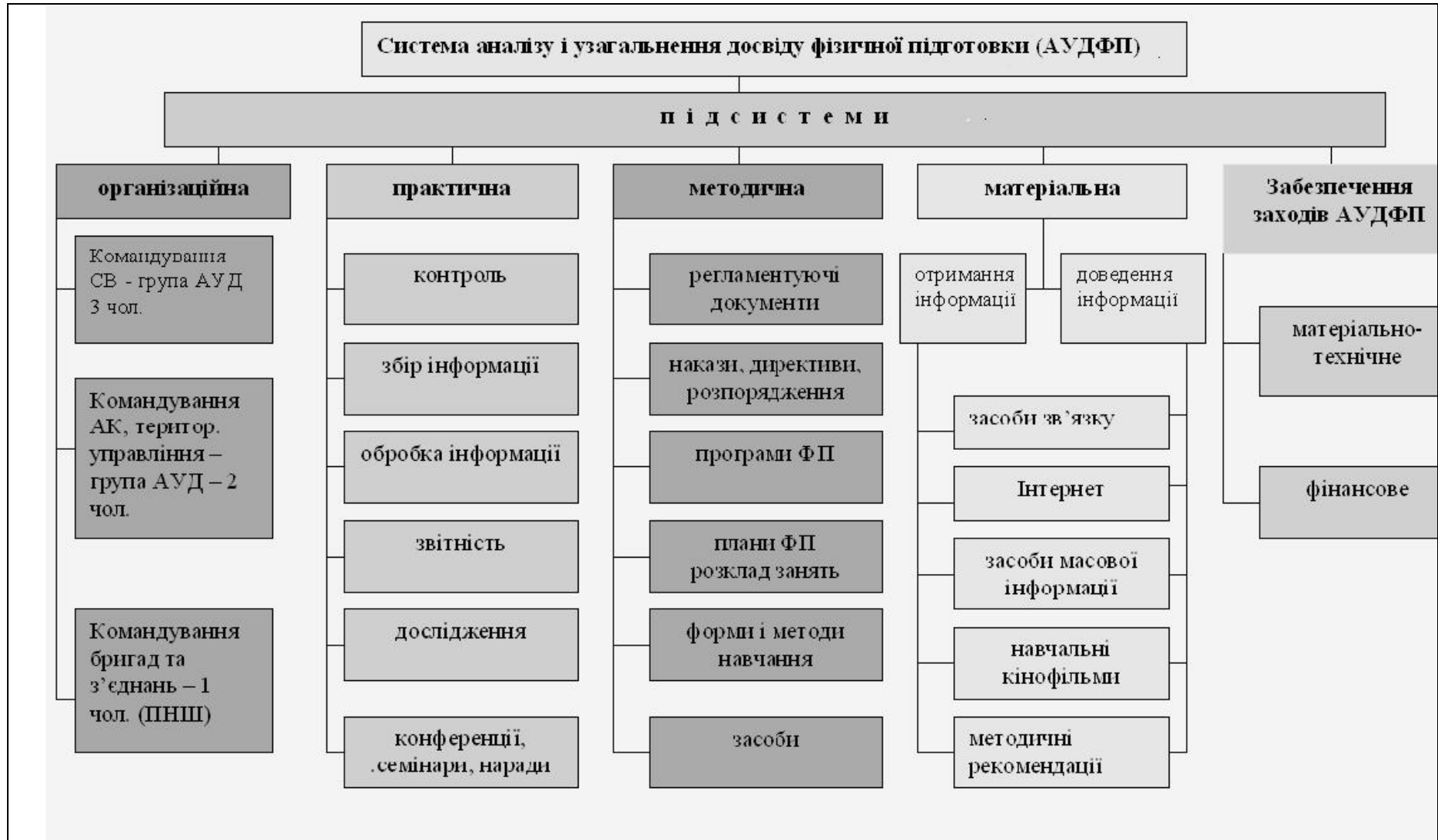

Рис. 1. Система аналізу і узагальнення досвіду фізичної підготовки військ

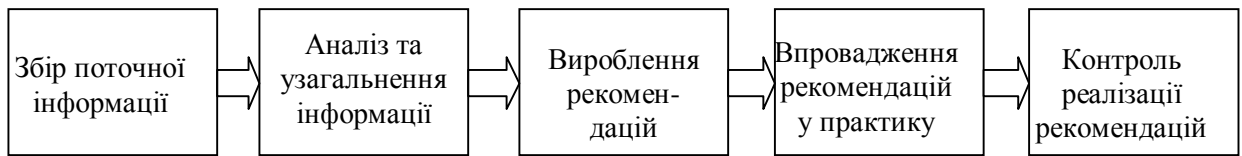

Рис. 2. Алгоритм роботи підрозділів АУДФП

У звіті повинні бути вказані причини, які не дозволили виконати в повному обсязі заходи ФП чи досягти поставленої мети. Звіти про результати ФП не повинні носити формальний характер, а повинні бути відображенням реального стану справ. Саме це дозволить внести потрібні корективи в процес навчання, і як наслідок, не формально, а реально підрозділи будуть підготовлені до виконання завдань за призначенням.

Після аналізу та узагальнення зібраної інформації, підрозділи АУДФП подають отримані результати на розгляд тим штабам (начальникам), при яких вони функціонують. За необхідності, узагальнені результати подаються разом з розробленими рекомендаціями щодо покращення рівня ФП.

Підведення підсумків ФП повинно залишатись одним з основних заходів, де висвітлюються результати аналізу, а також дієвим інструментом покращення методики та підвищення якості організації ФП.

Начальники приймають рішення по впровадженню чи відхиленню розроблених підрозділами АУДФП рекомендацій, вносять свої пропозиції та дають вказівки щодо їх реалізації.

Процес реалізації розроблених рекомендацій та результати їх впровадження мають супроводжуватись системним дієвим контролем зі сторони підрозділів АУДФП і тільки в цьому випадку можна говорити про якісне функціонування системи АУДФП.

Створення досконалої системи АУДФП надасть можливість відповідному керівництву постійно знати рівень підготовки військ, своєчасно впроваджувати в процес ФП передові, науково обґрунтовані методики і технології навчання, постійно удосконалювати методики ФП, надавати допомогу в організації запланованої підготовки військ.

Процес створення та функціонування системи АУДФП повинен відбуватись із залученням співробітників науково-дослідних установ, що безперечно сприятиме належному функціонуванню цієї системи.

Висновки. Реалізація запропонованих пропозицій дозволить удосконалити систему ФП військових частин і підрозділів ЗС України за умови, якщо функціонування створеної системи АУДФП належним чином та в повному обсязі буде фінансово і матеріально забезпечуватись.

Вважаємо, що дія системи АУДФП має зворотній зв'язок. Вона буде якісно працювати і досягне мети тільки в разі реального ходу ФП.

Підсумовуючи вищевикладене, можна констатувати, що система фізичної підготовки, яка склалася протягом значного періоду часу, є достатньо практичною і дієвою. Якщо всі посадові особи, які відповідають за організацію та проведення фізичної підготовки своєчасно і чітко виконують

свої обов'язки, ефективність їх діяльності у цій сфері досить висока. У той же час, існуючу систему фізичної підготовки можна і необхідно вдосконалювати.

Головним, на наш погляд, тут є значне посилення мотивації до занять фізичною культурою (достовірно підкріплене, а не декларативне) і реальне збільшення уваги до фізичної підготовки з боку керівного складу ЗС України (фінансування, збільшення тижневого фізичного навантаження – тренувань, підвищення статусу керівників (фахівців) фізичного виховання тощо).

ЛІТЕРАТУРА

1. *Глазунов С.І.* Експрес-контроль спеціальної фізичної підготовленості військовослужбовців механізованих підрозділів сухопутних військ / С.І. Глазунов // Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання і спорту. – К: НУФВіС України, 2003. – 20

2. *Керівництво з фізичної підготовки Сухопутних військ Збройних Сил України* / С.В. Глебко, В.М. Афонін, Л.М. Кізло. – К., 2001. – 164 с.

3. *Романчук С.В.* Напрямки удосконалення системи перевірки та оцінки військовослужбовців різних спеціальностей / С.В. Романчук // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія №5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. – Випуск 14: збірник наукових праць [За ред. О. В. Тимошенка]. – К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2009. – 294 с.

4. *Теорія та організація фізичної підготовки військ: [підручник]* /Є.Д. Анохін, В.М. Афонін, С.І. Власюк [Под ред. Ю.О. Резникова, В.М. Афоніна]. – Львів : ЛВІ, 2002. – 316 с.

5. *Шлямар І.Л.* Перевірка й оцінка фізичної підготовленості курсантів військових навчальних закладів Сухопутних військ / С.В. Романчук, І.Л. Шлямар, Є.А.Іщенко // Роль фізичної культури і спорту у гармонійному розвитку учнівської та студентської молоді : зб. наук.пр. конф. – Івано-Франківськ : ІФНТУНГ, 2012. – С. 178–186.

6. *Анохін Є.Д.* Курс лекцій з навчальної дисципліни «Фізичне виховання, спеціальна фізична підготовка і спорт» / С.В. Романчук, Є.Д. Анохін, О.М. Лойко. – Л. : АСВ, 2012. – 212 с.

7. *Біжан І.В.* Проблеми та шляхи удосконалення професіоналізації військових фахівців / І.В. Біжан // Наука і оборона. – 2000. – № 4. – С. 24–28 .

8. *Ісаков М.А.* Аналіз існуючої системи аналізу і узагальнення досвіду підготовки військ в об'єднаних збройних силах НАТО та Сухопутних військах Збройних Силах України / М.А. Ісаков, М.Ю. Яковлев, О.О. Хлопецький, Ю.І. Василів // Збірник наукових праць Харківського університету Повітряних Сил. – Харків, 2009. – Випуск 4(22). – С. 150–156.

9. *Леонтьев В.П.* Нормативное обеспечение физической подготовки курсантов высших военно-учебных заведений Сухопутных войск Министерства обороны Украины: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з фіз. виховання і спорту: спец. 24.00.02 «Физическая культура, физическое воспитание различных групп населения» / В. П. Леонтьев. – К., 2000. – 22 с.

10. *Наказ* Міністра оборони України № 685 від 30.12.2009 р. «Про введення в дію Настанови з фізичної підготовки у Збройних Силах України» (НФП-09).

11. *Никишкин В.А.* Оценка эффективности профессионально-прикладной

физической подготовки / В.А. Никишкин, С.И. Филимонова // Материалы междунар. науч.-метод. конф. – Белгород, 2003. – Ч. 1. – С. 118–122.

12. *Петрачков О.В.* Найбільш інформативні показники фізичної та професійної підготовленості військових фахівців / О.В. Петрачков // Педагогічні науки: реалії та перспективи: зб. наук. пр. [За ред. О.В. Тимошенка]. – К.: Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2009. – Вип. №14. – С. 161–165.

13. *Романенко В.А.* Диагностика двигательных способностей: [учебное пособие] / В.А. Романенко. – Донецк: ДонНУ, 2005. – С. 181–183.

14. *Романчук С.В.* Модель фізичної підготовки в військових навчальних закладах Сухопутних військ / С.В. Романчук // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету: зб. наук пр. – Чернігів : ЧДПУ, 2012. – вип. 98. – Т.1. – С. 216–222.

15. *Тьорло О.І.* Зміни показників спеціальної фізичної підготовленості та фізичної працездатності курсантів-жінок протягом навчального року / О.І. Тьорло // Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання і спорту. – Львів: ЛДІФК, 2008. – 19 с.

16. *Яковлев М.Ю.* Система аналізу і удосконалення досвіду підготовки військ, як складова системи бойової підготовки / М.Ю. Яковлев, О.О. Лопецький, М.А. Ісаков, А.Б. Рупкін // Системи озброєння і військова техніка: науковий журнал. – Харків : 2009 – №3(19). – С.97–102.

В.Н. Афонин, кандидат педагогических наук, доцент

Академия сухопутных войск имени гетмана П. Сагайдачного

СИСТЕМА АНАЛИЗА И ОБОБЩЕНИЯ ОПЫТА ФИЗИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВКИ ВОЙСК

В статье рассматривается актуальная проблема совершенствования контроля за результатами физического воспитания в воинских частях, даются предложения по внедрению в практику системы анализа и усовершенствования опыта организации физической подготовки военнослужащих Сухопутных войск Вооруженных Сил Украины.

Ключевые слова: контроль, физическое воспитание, анализ, управление, физическая подготовка, совершенствование, опыт.

V. Afonin, candidate of pedagogical sciences, associate professor
Army Academy named after hetman of P. Sahaidachniy

SYSTEM OF ANALYSIS AND SYNTHESIS OF EXPERIENCE OF PHYSICAL TRAINING OF TROOPS (ASEFP)

The article, examines an actual problem of improvement of monitoring of physical education results in military units, offers to implement a system of analysis and synthesis of experience of physical training management in the Ukrainian Army.

Keywords: monitoring, physical education, analysis, management, physical training, improvement, experience.